

Wszystkie rośliny w terenie zurbanizowanym wymagają pielęgnacji. Aby kwiaty z naszych kwietników i rabat wyglądały dekoracyjnie, należy usuwać zeschnięte liście, pąki, kwiatostany. Przy krzewach wykonujemy cięcia formujące, sanitarne, korygujące, odcinając za długie pędy, chore, czy niewłaściwie rosnące. W przypadku drzew istnieje również wiele pielęgnacyjnych zabiegów.

Po posadzeniu drzewa i ewentualnym okresowym podlewaniu go, zazwyczaj nie wykonujemy innych zabiegów pielęgnacyjnych, które są konieczne do prawidłowego rozwoju w warunkach miejskich. Drzewo takie, puszczone samopas w wyniku niekontrolowanego rozwoju wytwarza często wadliwą formę korony czy pnia, a w momencie silnego kolidowania z infrastrukturą jest bezwzględnie niszczone (wycinane) wbrew jakimkolwiek zasadom.

CIĘCIA DRZEW

OD CZEGO ZACZAĆ

Każdy radykalny zabieg silnie przyczynia się do obumierania drzewa i sprzyja wszelkim chorobom. Złe, niefachowo przeprowadzone „zabiegi”, są często nieodwracalne, niszczą bezpowrotnie formę i kształt drzewa. Decyzje w przypadku cięć zawsze więc wymagają od wykonawcy dużej praktyki. Dlatego należy przed ich przeprowadzeniem sporządzić odpowiednią dokumentację, w której zostaną określone wszystkie czynniki wpływające na stan zdrowia drzewa. Należy określić:

- podstawowe parametry drzewa: nazwę gatunkową, wielkość pierśnicy (średnica pnia na wysokości 130 cm), wysokość drzewa, średnica korony;
- opisać wszystkie nieprawidłowości w stanie zdrowia, np. zachwianie statyki, suche konary, ubytki, nierównomierne rozłożenie gałęzi;
- wykonać rysunek roboczy z naniesieniem niezbędnych cięć;
- sporządzić plan lokalizacji drzewa.

Cięcia to zabiegi, które możemy podzielić na przyrodnicze (pielęgnacyjne) i techniczne.

CIĘCIA PRZYRODNICZE

mają na celu poprawienie kondycji i stanu zdrowia drzewa oraz sterowanie procesem wzrostu. Możemy tu wyodrębnić cięcia formujące, rozluźniające koronę, sanitarne, korygujące oraz odmładzające.

CIĘCIA FORMUJĄCE

stosowane są głównie na drzewach młodych, w pierwszych latach ich życia. Ich celem jest utrzymanie jednego dominującego przewodnika (pnia), wycinanie gałęzi wyrastających pod ostrym kątem oraz likwidacja większej liczby niż jedna gałąź w tym samym miejscu (zapobiega to w przyszłości wyłamaniu dużych gałęzi i nawet całych konarów). Należy wspomnieć o prawidłowym cięciu gałęzi: zawsze za pączkiem skierowanym na zewnątrz. Zastosowanie tych zabiegów u młodych drzew może zapobiec wielu nieprawidłowościom w budowie ich korony i sprzyja uniknięciu przyszłych problemów.

CIĘĆ KORYGUJĄCYCH

dokonywane są na dorosłych drzewach, które mają już ukształtowaną koronę. Są one bar-

dzo niebezpieczne, gdyż dotyczą często konarów i jest duża obawa zainfekowania. U drzew posiadających 2 lub 3 przewodniki o ostrym kącie nasady z biegiem czasu może nastąpić wyłamanie konarów lub rozłamanie drzewa. W wyniku przyrostu wtórnego na grubości obu konarów następuje zjawisko podobne do wbijania klina.

Rysunek 1

obrazuje, jak można temu zapobiec przez wycięcie bocznych ostro nasadzonych. W przypadku gdy konary są zbyt duże, można przez wycięcie wielu gałę-

zi znajdujących się na nich zmniejszyć ich ciężar i zniwelować niebezpieczeństwo. (rysunek 2).

Przez likwidację lub osłabienie bocznych konarów i zarazem zmniejszenie ich ciężaru, sprzyja się rozwojowi głównego pnia. Można dodatkowo wszystkie zagrożone konary spiąć, instalując wiązania sztywne lub elastyczne. Należy pamiętać, że jednocześnie można usunąć maksymalnie 50% całej masy wegetacyjnej korony, ale dużo korzystniejsze dla drzewa byłoby usunięcie tylko do 30%. Zbyt radykalne cięcia znacznie zwiększą niebezpieczeństwo zachorowań oraz uruchomią proces masowego rozwoju nowych pędów z pączków śpiących. Energia drzewa jest wówczas stracona na szybką budowę masy wegetacyjnej, a nie na odbudowywanie korony i wzmocnienie pnia. Najlepiej tego typu cięcia rozłożyć na kilka sezonów wegetacyjnych, aby drzewo uniknęło niepotrzebnego stresu. Cięcia korygujące przeprowadza się także wtedy, gdy pień jest złamany lub zniszczony. Należy odciąć pozostałości (szczątki pnia), aby boczny konar przejął jego funkcje.

CIĘCIA ODMŁADZAJĄCE

polegają na sukcesywnym usuwaniu z korony starszych gałęzi i konarów, o słabych przyrostach, zniekształconych lub kolidujących ze sobą, często z ubytkami. Tego typu cięcia stosuje się głównie u starszych krzewów, ale również u drzew miejskich, przy ulicach i domach. Mają na celu pobudzenie drzewa do rozwoju i poprawienie kształtu korony. W przypadku drzew ozdobnych małe przyrosty konarów mogą być spowodowane niewłaściwymi warunkami glebowymi dla danego gatunku, tak więc należy i ten czynnik wziąć pod uwagę. Po określeniu, które gałęzie będą wycięte, zaczynamy usuwać je w kolejności od najniższej położonych, do najwyższej.

Rysunek 3 obrazuje miejsca cięć oraz nieprawidłowe przykłady zbyt silnego skracania, jakie często spotykamy w przypadku lip.

CIĘCIA ROZLUŹNIAJĄCE

są równocześnie prześwietlającymi. Są podobne do cięć odmładzających, ale mają za zadanie dopuszczenie do wnętrza korony światła i stworzenie warunków do swobodnego przepływu przez nią prądów powietrza. Szczególnie jest to ważne w przypadku drzew rosnących na wolnej przestrzeni lub przy ulicach zwarciem zabudowanych. Bezpośrednie działanie wiatru lub silne prądy powietrza powstające w tzw. kanionie miejskim mogą powodować wywracanie się drzew. Takie obrażki często możemy zobaczyć po burzy.

CIĘCIA SANITARNE

polegają na usuwaniu z korony drzewa suchych, chorych, nadłamanych i ocierających się o siebie gałęzi.

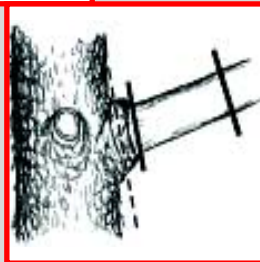
Rysunek 4 ilustruje usuwanie żywych części drzewa. Wszystkie cięcia takich gałęzi o grubości powyżej 3 cm rozkładamy na 3 razy. Najpierw w odległości około 30 cm od docelowego odcięcia nacinamy gałąź na głębokość

ci 1/3 od dołu. Następnie z góry docinamy ją, aby gałąź się oderwała. Ostatnie cięcie to odcięcie pozostałego kikutu.

Rysunek 5

przedstawia sposób cięcia suchych gałęzi. Najpierw odcinana jest główna część (masa) suchej gałęzi, a następnie wykonuje się cięcie wyrównujące na granicy drewna żywego i martwego, tak aby kalus zasklepił powstały ubytek. Linia przerywana pokazuje nieprawidłowe, zbyt głębokie wyrównanie.

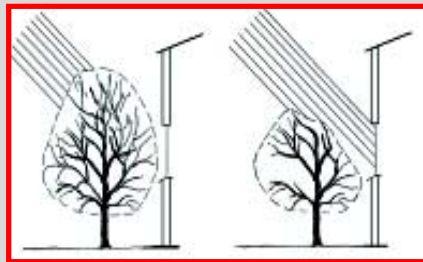

Należy zapamiętać główną zasadę: usuwanie gałęzi do 3 cm grubości nie grozi infekcją, jeżeli są one zabezpieczone odpowiednimi środkami. Drzewo w bardzo krótkim czasie (1-3 lat) zabliznia taką ranę. Rany po odcięciu gałęzi o grubości 3-10 cm zablizniają się wolno. Konieczne jest nadanie im gładkiej powierzchni i spadku, aby nie gromadziła się woda. Miejsca po docięciu konarów powyżej 10 cm zablizniają się latami, a w przypadku niektórych gatunków prawie nigdy (np. orzecha włoskiego czy robinii). U tych wrażliwych gatunków zabezpieczenie ran środkami leczniczymi po odcięciu konarze należy powtarzać corocznie.

CIĘCIA TECHNICZNE

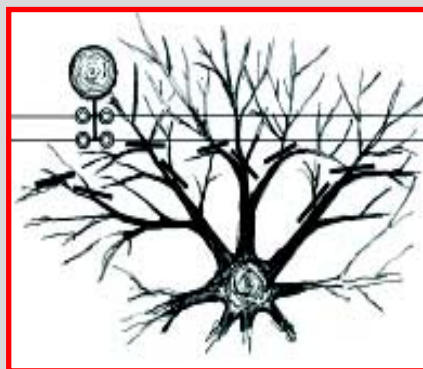
polegają na zniwelowaniu kolizji między drzewem, a urządzeniami technicznymi i budynkami. Przyczyną tego jest często posadzenie niewłaściwego gatunku, brak pielęgnacji (cięć formujących), budowa nowej infrastruktury bez uwzględniania istniejącej roślinności, zasłanianie okien, niszczenie elewacji, kolizja drzew z liniami napowietrznymi, zbyt niskie położenie gałęzi przy ulicach i drogach. We wszystkich przypadkach należy odcinać tylko te gałęzie, które bezwzględnie przeszkadzają. Odcina się gałęzie przy samym konarze, aby pobudzić konary rosnące na zewnątrz. Nie należy ciąć gałęzi prostopadle, gdyż nie kształtujemy nowej formy korony. Radykalne odcięcie w ten sposób daje efekt krótkotrwały: natychmiast wyrastają pędy z paków śpiących w kierunku konfliktowego miejsca.

Rysunek 6 przedstawia sposób załagodzenia konfliktu, kiedy drzewo rośnie przy samym oknie. Należy odcinać tak, aby utworzyć w górnej części korony gniazdo. W przypadku dużych drzew podkrzesywanie, czyli odcinanie gałęzi od spodu

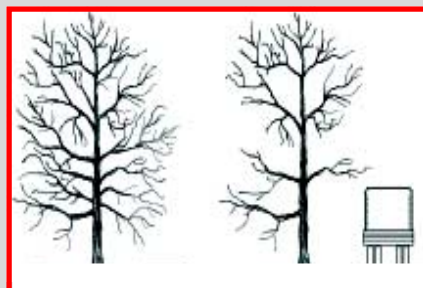

drzewa, jest błędne. Drzewo, aby wyrównać straty w masie wegetacyjnej, wypuszcza wiele nowych silnych pędów w miejscu skałeczenia, tworząc nienaturalne, nieatrakcyjne formy. Środek ciężkości przesuwa się w górną część korony, powodując większe prawdopodobieństwo wyrwania drzewa podczas wichury. Właściwsze jest wykonanie cięć prześwietlających.

W przypadku drzew niszczących elewacje należy tak je ukształtować, aby odległość korony od budynku wynosiła minimum metr. Dystans pozwala na swobodny ruch gałęzi na wietrze, nie dopuszczając do ocierania się o mur. Należy dodać, że przy prawidłowo wykonanej elewacji bliskie sąsiedztwo drzewa **nie powoduje** wpływu na korzystny mikroklimat budynku. Drzewo pochłania nadmierną ilość światła w upalne dni, niweluje różnice temperatur (w gorące dni i chłodne noce) i wilgotności (opady i susze), hamuje silny wiatr, który niekorzystnie wpływa na elewacje i powoduje ochłodzenie budynku.

Rysunek 7 obrazuje właściwe obcięcie gałęzi w momencie kolizji drzewa z siecią napowietrzną. Kształtując koronę powodujemy, że większość nowych gałęzi będzie wyrastała w kierunku przeciwnym do linii napowietrznej.

Rysunek 8 ilustruje przykład cięć tech-

nicznych gałęzi u drzew stojących blisko drogi. Pokazane jest, że poza usunięciem gałęzi znajdujących się w bezpośrednim konflikcie, należy dla uzyskania prawidłowej statyki odciąć i inne. Niezastosowanie się do tych wskazówek, np. odcięcie tylko dolnych gałęzi, powoduje, że drzewo ma przesunięty środek ciężkości i może dużo łatwiej się wyrwać. Przyczyną będą silne zawirowania odśrodkowe spowodowane szybką jazdą samochodów ciężarowych.

TERMINY

wykonywania cięć drzew ozdobnych w warunkach miejskich:

- w stanie bezlistnym, czyli w jesieni i zimie możemy wykonywać wszystkie cięcia korekcyjne i techniczne, szczególnie tych gatunków drzew, które na wiosnę wydzielają duże ilości soków (brzoza, klon, wierzba, grab, wiąz). W tym okresie można wykonać również cięcia formujące i prześwietlające (rozluźniające koronę);
- na początku wiosny, w okresie puszczania soków, wykonujemy cięcia drzew powoli budzących się z letargu zimowego (robinia, kłęk, gledi-czja, morwa). Związki odżywcze, które drzewo zgromadzi na zasilenie całej rośliny, będą po części spożytkowane na zabliznienie i rozwój istniejącej masy wegetacyjnej;
- w stanie ulistnienia, latem, wykonuje się wszystkie cięcia sanitarne – można z łatwością odróżnić suche gałęzie od żywych. Czas ten pozwala stosować wszystkie preparaty lecznicze (niektóre z nich zamarzają w zimie i stają się bezużyteczne). W przypadku konieczności wykonania cięć technicznych czy rozluźniających można wybrać słabsze, chore gałęzie. W tym okresie można wykonać również cięcia odmładzające (łatwiej ocenić stan zdrowotny drzewa).

Podsumowując należy powtórzyć: maksymalnie można usunąć jednorazowo z jakiegokolwiek ważnego powodu powyżej do 50 % objętości masy wegetacyjnej drzewa, a w przypadku gatunków wrażliwych, jak np. jesion, dąb, miłorząb, orzech włoski, kasztan jadalny, magnolia – tylko do 30%. Jeżeli potrzeba usunięcia większej liczby gałęzi, należy zabieg rozłożyć na kilka okresów wegetacyjnych. Właściwe byłoby przy jednorazowym cięciu usuniecie tylko do 20% masy wegetacyjnej, aby drzewo mogło łagodniej znieść szok po zabiegu. Konieczne jest każdorazowe zabezpieczenie ran preparatami leczniczymi.

tekst i rys. ROBERT ZUBKOWICZ